

Ю. А. Голінько,

учитель української мови та літератури Черкаської гімназії №9 імені О. М. Луценка Черкаської міської ради Черкаської області;

А. С. Стецюк,

учитель історії Черкаської гімназії №9 імені О. М. Луценка Черкаської міської ради Черкаської області

МІЖГАЛУЗЕВИЙ ПРОЄКТ – ЕФЕКТИВНИЙ ОСВІТНІЙ ІНСТРУМЕНТ КОМПЕТЕНТІСНОГО НАВЧАННЯ

Упровадження сучасних освітніх практик в навчальний процес відповідно до концепції НУШ та викликів сьогодення є пріоритетом у трансформації української освіти, тому Міністерство освіти і науки окреслило його стратегічною ціллю Візії майбутнього освіти і науки України. Відкриті до змін і нових ідей учителі, реалізуючи освітній процес на засадах Державного стандарту базової середньої освіти, розробляють інструментарій для успішного забезпечення компетентнісного навчання як запоруки сталого безперервного розвитку нової парадигми освіти.

Завдяки діяльнісному підходу НУШ розширює для педагогів обрій міжгалузевої інтеграції. Особливо доцільним і перспективним у цьому аспекті є формування ключових компетентностей на основі міжгалузевих зв'язків із використанням проектною технології, тобто, коли впродовж певного періоду під час уроків учителі різних освітніх галузей співпрацюють зі здобувачами освіти над єдиним міжгалузевим проєктом.

Міжгалузевий проєкт “Загадки Черкаського замку”, реалізований учителями громадянської та історичної, мовно-літературної, математичної, технологічної освітніх галузей та учнями 5 класу Черкаської гімназії № 9 імені О.М.Луценка Черкаської міської ради Черкаської області, став, на нашу думку, переконливим доказом необхідності та ефективності впровадження таких інновацій в освітній процес.

МІЖГАЛУЗЕВИЙ ПРОЄКТ ДЛЯ УЧНІВ 5 КЛАСУ “ЗАГАДКИ ЧЕРКАСЬКОГО ЗАМКУ”

Освітні галузі: громадянська та історична, мовно-літературна, математична, технологічна.

Тривалість проєкту: 14 днів, 11.05.2023 – 25.05.2023.

Досвід показав, що задля забезпечення сталого безперервного розвитку освіти такі міжгалузеві проєкти доцільно робити для п'ятикласників у кінці семестру чи року на етапі систематизації та узагальнення здобутих знань. Важливо, щоб учні побачили практичне застосування нещодавно здобутих знань та умінь. Для організації роботи під час уроків пропонуємо використати резервні години з навчальної програми.

Учасники проєкту: учителі історії (Андрій Стецюк), української мови і літератури (Юлія Голінько), математики (Катерина Волкова), учителі технологій (Микола Цимбал та Леся Кононенко), учні 5 класу та їхні батьки.

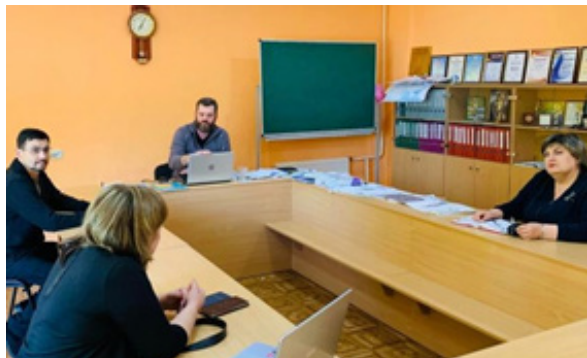
Публічність, комунікація: усі етапи проєкту активно висвітлювалися в спеціально створеній групі в соціальній мережі Facebook. Учасники спільноти – учні, батьки, учителі гімназії, усі охочі.

URL: (<https://www.facebook.com/groups/1398285537407532>).

Головна сторінка спільноти учасників проєкту в соціальній мережі

ОСНОВНІ ЕТАПИ ПРОЄКТУ

I етап. Підготовка. Створення ініціативної групи вчителів, визначення теми, мети, завдань, чітких термінів тривалості проєкту, розробка первинного плану роботи.

Засідання ініціативної групи: Андрій Стецюк, Юлія Голінько, Катерина Волкова та Микола Цимбал

II етап. Планування. Зустріч усіх учасників проєкту. Обговорення очікуваних результатів. Учителі ознайомлюють учнів із завданнями проєкту, пропонують варіанти практичного результату (“кінцевого продукту”). Гімназисти об'єднуються в групи, визначають ролі та функції, планують свою діяльність на кожному уроці відповідно до освітньої галузі з допомогою вчителя, який виконує роль консультанта й фасилітатора. Відтепер план роботи над проєктом упродовж усього періоду знаходитиметься на чільному місці в кабінеті, щоб учасники могли коригувати свою діяльність, максимально

дотримуючись його.

Зустріч усіх учасників проєкту. **Ми починаємо!**
III етап. Дослідження проблеми під час відповідних уроків, реалізація завдань, коригування проміжних результатів.

Громадянська та історична освітня галузь

Завдання: дослідження історії Черкаського замку, історії виникнення, його значення, місця розташування, ролі постатей; вивчення історичних документів; історичний квест: відвідай місце розташування замку, зроби світлини, завантаж на сторінку групи у Facebook Загадки Черкаського замку. Проєкт 5А. Зроби хештег #ЗагадкиЧеркаськогозамку_5А

Реалізація проєкту на уроках історії: робота в групах.

Група 1. Вивчає місцезнаходження замку (дослідження Дмитра Куштана та Валерія Ластовського) та за допомогою Google maps визначає його локацію.

Група 2. Вивчає опис замку за описом 1765 року. Готує довідку про останнього черкаського старосту князя Ієроніма Януша Сангушка та його родовий герб.

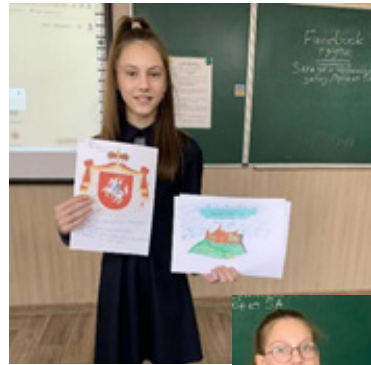
Група 3. Досліджує, хто такі драбанти та який вигляд вони мали.

Група 4. Вивчає опис замку за описом 1552 року. Готує історичну довідку про Федора Баку (Федір Бака).

Група 5. Досліджує Дзельньору – серце історичних Черкас. За допомогою Google maps визначає її місцезнаходження.

Група 6. Вивчає арсенал замку за описом 1552 року.

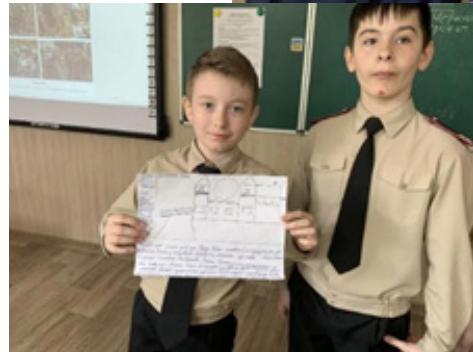
Група 7. Вивчає, хто такі старости Черкаського замку. Готує історичну довідку про Остафія Дашковича та його родовий герб.

У ч н і презентують свою роботу в групах.

М о в н о - л і т е р а т у р н а освітня галузь

Завдання: написати фанфік за повістю Зірки Мензатюк "Таємниця козацької шаблі" про пригоди головних героїв під час розшуків реліквії на території

Черкаського замку; використати сюжетні й позасюжетні елементи у творчій роботі, прислів'я, легенди й перекази; увести у створене оповідання тексти різних типів мовлення (розповідь, опис, роздум) та діалог.

Реалізація проєкту на уроках української літератури: робота в групах.

Інтерпретуючи здобуті знання з історії, математики, технологій, діти (група кадетів і група панянок) складають пригодницьке оповідання – фанфік "Загадки Черкаського замку". Персонажі (орієнтовно): родина Руснаків, козак-патріот, черкасець, злодій, черкаський староста. Події відбуваються паралельно в 2023 та в козацькі часи на місці Черкаського замку. Сюжет твору має будуватися навколо пошуків реліквії або розгадки якоїсь таємниці. В оповіданні потрібно використати два козацьких прислів'я, математичну загадку (із уроку математики в рамках проєкту).

Презентація учнями своїх фанфіків

Уставити у фанфік різні види описів як позасюжетні елементи: опис місцевості – сучасного місця, де колись розташовувався замок; опис пам'ятки історії – Черкаського замку; опис предмета – герба черкаського старости Ієроніма Януша Сангушка, Остафія Дашковича чи знайденої персонажами оповідання реліквії; опис зовнішності – козака чи черкаського старости тощо. Інтегрувати у творчу роботу діалоги між головними персонажами фанфіку та роздум "Навіщо потрібно знати історію рідного краю?" (див.Додаток 1)

Математична освітня галузь

Завдання: дослідження геометричних форм Черкаського замку; розрахунки його розмірів і розмірів споруд, розташованих на ньому; визначення віку фортеці й побудова хронологічного ланцюжка подій

різних періодів в історії замку.

Реалізація проєкту на уроках математики

Технологічна галузь

Завдання: використовуючи набутий досвід з історії та математики під час роботи над міжгалузевим

проєктом, створити моделі Черкаського замку в онлайн-програмі 3D-моделювання tinkercad.com, що є прикладом застосування технології 3D-моделювання та 3D-друку в реальних проєктах; виготовити родові герби черкаських старост із використанням технології "аплікація".

Реалізація проекту на уроках технологій
IV етап. Презентація результатів проекту.

Кульмінацією проекту є представлення його результатів, тому п'ятикласникам потрібна допомога вчителів і присутність усіх учасників проекту для вдалого завершення роботи. Успішна презентація результатів проекту може стати мотивацією для подальшої роботи над проблемою. А результати вагомі: 3D-моделі Черкаських замків; герби черкаських старост, виконані в техніці "аплікація"; два пригодницькі оповідання про Черкаські замки; відеоролик-дослідження учениці про фейки в історії розташування замків у Черкасах.

**3D-моделі Черкаських замків, виготовлені учнями на уроці технологій
V етап. Рефлексія.**

Обов'язковим етапом проекту є завершальний: учасники мають поділитися один із одним враженнями (feedback), обговорити результати роботи, оцінити як проектну діяльність в цілому, так і власний внесок у роботу команди, особистісне зростання. Для самооцінювання доцільно обрати форму опитувальника (див. Додаток 4).

"Коло друзів". Ділимося враженнями від проекту.

Цілісне уявлення про світ, усебічне дослідження проблеми, інтеграція знань з кількох предметів, розвиток умінь і навичок пошукової діяльності, розробка й проектування конкретного кінцевого результату, інноваційні технології та STEAM-освіта – міжгалузеві проекти мають вагому педагогічну цінність, оскільки практично всі ключові компетентності й наскрізні вміння, окреслені в Державному стандарті базової освіти, формуються під час роботи над ними. Ефективність й широкі можливості цього інструмента компетентнісного навчання підкреслюють і "м'які навички" (soft skills), які розвиваються в процесі проектної діяльності, адже від умінь працювати в команді, комунікативних здібностей, лідерських якостей, критичного мислення, емоційного інтелекту та самоорганізації залежить соціальне життя

здобувачів освіти й позитивна міжособистісна взаємодія учнів у класі. Варто зазначити, що в процесі роботи над такими проектами якнайкраще проявляється зростання учнів в особистісному вимірі, їхня творча самореалізація, тобто, дотримується принцип особистісно орієнтованої освіти. Сьогодні, коли гостро стоїть проблема подолання освітніх втрат, міжгалузеві проекти мають великий потенціал і в цій царині.

Міжгалузеві проекти – це вимога сучасності, "навчання з допомогою діяльності", у якому цінний не тільки результат, а й сам процес діяльності. Зрозуміло, що успішні результати таких проектів можливі лише за умови співпраці всіх учасників освітнього процесу й професійності педагогів зокрема, оскільки саме вчителі мають обрати актуальні, цікаві для дітей теми, скоординувати з колегами-учасниками проекту оптимальний час і план проведення міжгалузевої проектної діяльності. Та найголовніше – мати свідому високу мотивацію до істотних змін в українській системі освіти й у глобальному світі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Візія майбутнього освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/ua/viziya>
2. Державний стандарт базової середньої освіти. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/nova-ukrayinska-shkola/derzhavnij-standart-bazovoyi-serednoyi-osviti>
3. Нова українська школа. URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrayinska-shkola>
4. Ассаул В. Метод проектів у виховній роботі // Проектна діяльність у ліцеї: компетентнісний потенціал, теорія і практика: Науково-методичний посібник / За редакцією С. М. Шевцової, І. Г. Єрмакова, О. В. Батечко, В. О. Жадька. Київ, Департамент, 2008. 520 с.
5. Василевська Л. С. Проектна діяльність методиста як засіб удосконалення професійної майстерності педагогів. Наукові записки [Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя]. Сер. : Психолого-педагогічні науки. 2012. № 6. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Nzsp_2012_6_32.pdf
6. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. 376 с.
7. Лук'янова Л. Технологія організації проектної діяльності. Імідж сучасного педагога. 2009. № 10. С. 16-21.
8. Хоружа Л. Проектна культура вчителя: етичний компонент. Шлях освіти. 2006. № 4. С.11–15.
9. Сучасні педагогічні технології. Навчально-методичний посібник / Автор-укладач Е.І. Федорчук. Кам'янець-Подільський: АБЕТКА, 2006. 57с.

ДОДАТОК 1

Фрагменти учнівських робіт
(мовно-літературна галузь)
Група 1

Після вистави в київській опері сім'я Руснаків повернулася додому. Коли вони приїхали, то побачили лист від дядька Богдана. Усі були в захваті від того, що прочитали таке повідомлення: "Привіт, друзі! Чи можете ви знайти ще одну реліквію, яка знаходиться на Черкащині? Цей артефакт – сережки. Історія, пов'язана з ними, дивовижна..."

Машина Машка стояла у дворі, тож сім'я відразу вирушила в подорож до Черкас – міста козацької слави. Коли вони приїхали в це тихе, зелене місто на березі Дніпра, то зателефонували панові Богдану. Той їм порадив знайти археолога, який займається розкопками Замкової гори.

Антип, перетворившись на людину, указав Руснакам неправильний шлях: "Ідіть до ресторану "Чайка", потім ідіть до річки. Там усе й побачите". Наталочка, тато й мама пішки спустилися до Дніпра. Тут від краси природи перехоплювало подих! Вітер тихесенько шепоче, сонце відбивається на хвилях річки... Так де ж той Черкаський замок? Наталочка зрозуміла, що знайти його – це справа непроста. "Терпи, козаче, отаманом будеш", – підбадьорила себе дівчина й вирушила на пошуки знавця історії Черкас.

Гімназист Андрій, син черкаського археолога, розповів Руснакам цікаві факти про черкаські замки та старовинні бронзові сережки. Ці прикраси належали Меланії – доньці черкаського старости Остафія Дашковича. Збереглися відомості, що це була висока струнка дівчина, яка завжди носила бронзові сережки – пам'ятку про матір, яка померла, коли дівчина була ще малою. Батько її, Остафій Іванович, був шанованою й розумною людиною.

– Стривай, а ти будову замку знаєш? – запитала Наталочка в Андрія.

– Звісно, знаю. Слухайте. Спочатку – ворота, потім трохи вбік – хатинка. Ліворуч розміщувалася земляна будівля, а з правого боку, біля брами, – стайня та ще одна хатина з кухнею. Посередині двору знаходилася резиденція старости, покрита соломою. За сьомим будинком було зведено башту з дуба. Навколо замку був викопаний рів, укріплений деревом. З обох боків замку добудували дві маленькі башточки. Від замку вів підземний хід до міста...

На допомогу, як і в пошуках козацької шаблі, прийшов привид козака. Він повідомив, що сережки знаходяться в місці, де колись розташовувався "литовський" черкаський замок. Тепер там є плити довжиною 1 метр. Реліквія знаходиться на відстані семи плит від Дзеленьгори (нині Будинок природи).

Наталка й Андрій досліджували й Старособорний узвіз, і Долину троянд, і Пагорб Слави. Нарешті бронзову сережку було знайдено й повернено до Черкаського обласного краєзнавчого музею!

Задоволений щасливим закінченням пошуків, Андрій міркував:

– Ось для чого потрібно знати історію! Я й своїм однокласникам кажу, що історія нашого народу – славна. І що ми як нащадки козаків усе здолаємо, бо козацькому роду нема переводу.

– А й справді, якби не загадки Черкаського замку, то й не було б цієї цікавої пригоди! – завершила Наталочка.

Група 2

Після вистави сім'я Руснаків поверталася додому іншим шляхом – через Черкаси. Їдучи в машині, Наталочка дивилася новини й випадково натрапила на допис в інтернеті про Черкаський замок. У ньому писалося про те, замок насправді знаходився не на місці Пагорба Слави (це був фейк!), а на місці теперішнього Будинку природи.

Він мав трикутну форму. Одного погляду було достатньо, щоб зрозуміти, що замок непрохідний для ворогів, хоч і зроблений із деревини. У середині замку розміщувалися будівлі, Миколаївська церква,

криниця з коловоротом глибиною 18 сажнів (39 метрів).

Руснаки поспішили в Черкаси... Прийшовши до Будинку природи, Наталочка побачила руїни, а біля них – козацькі могили. Тут дівчина звернула увагу на загадковий герб. Він був червоного кольору, зверху зображений золотий латинський хрест, а під ним – лицар в обладунках на коні. Привид козака допоміг дізнатися, що це родовий герб Ієроніма Януша Сангушка.

І раптом перед входом з'явився літній високий чоловік з дивною зачіскою. Це був воїн-драбант, загартований у боях. Також з ним була його вірна шабля з викарбуваними на ній візерунками. Воїн суворо обіззався до родини Руснаків:

– Гей, ви куди прямуєте?

– Ми прямуємо до Черкаського замку, – відповів тато Наталки.

– Що ви там забули?

– Неподалік від замку закопане намисто, – сміливо сказала дівчина.

– А навіщо воно вам?

– Ми хочемо врятувати його від злих рук. За ним полюють злочинці. Якщо скарб потрапить до них, буде лихо, – нарешті озвалася мама Наталки.

– Якщо так, то я вам допоможу. Ходімо зі мною в замок. Я тут кожен куточок знаю.

Наталочка з цікавістю слухала лицаря, розпитувала про шаблю. "Береженого бог береже, а козака шабля стереже", – сказала дівчина...

Павло Петрович давно полював за стародавнім намистом, щоб продати цю реліквію й заробити багато грошей. Він вже викопав скарб і швидко поїхав, хоч Руснаки й намагалися його наздогнати. Побачивши машину Павла Петровича біля Пагорба Слави, сім'я вирішила тихенько простежити за ним. Але коли до Павла підійшов загадковий чоловік у чорному одязі, куди й поділася обережність. "Сміливого чорти бояться, і куля не бере", – сказав тато й вискочив із машини рятувати артефакт. Дівчинка з мамою – за ним.

Наталочка намагалися переконати Павла Петровича: якщо він продасть стародавнє намисто – це злочин. Потім долучилася мама, яка сказала, що якщо він віддасть скарб – про його знахідку й шляхетність знатиме вся країна, він буде справжнім героєм. А насамкінець тато не витримав та як гримне:

– Ану швидко віддайте реліквію! Он поліція їде!

– Добре-добре, – відповів Павло Петрович, а чоловік у чорному миттево зник.

Сім'я Руснаків поїхала в Черкаський обласний краєзнавчий музей і віддала намисто. І так знову довела, що рідні люди можуть подолати все на світі разом. На честь повернення реліквії тато, мама й Наталочка поїхали в ресторан "Чайка", щоб святково повечеряти.

Лягаючи спати, Наталочка задумалася: навіщо треба знати історію рідного краю?..

– Тільки завдяки тому, що ми знали історію, нам вдалося запобігти продажу артефакту "чорним археологам". Цікаво, скільки ще загадок у Черкаського замку?